

# PŘEDVÍDÁNÍ

Na základě obecných zásad a předpokladů vědeckého předvídání se specifikuje problematika do sféry vojenských věd, zejména však do procesu rozhodování a průzkumu. Mimo otázky předvídání zámyslu nepřítele a v souvislosti s tím i předvídání procesu boje a operace, vyvozuje se rozsáhlost předvídání i v oblastech, kde se na první pohled nepředpokládá, že by nutnost předvídat byla skutečně nutností.

## Vymezení pojmu a obecné zásady

Naše řády a předpisy, rovněž tak i vojenský terminologický slovník, na žádném místě nedefinují pojem předvídání. Protože poznání v oblasti vojenských věd se v ničem neliší po obecné metodologické stránce od poznání v oblasti ostatních společenských (i exaktních) věd můžeme použít obecné definice předvídání. Ta, v té nejširší formě praví, že předvídání je schopnost člověka včas a co nejvěrněji předpovědět to, co se musí zákonitě stát v budoucnu. Požadavek předpovědět včas a co nejvěrněji je možné splnit jen při zachování jistých vědeckých postupů, čili při použití vědeckého předvídání. To můžeme definovat jako takovou předpověď vzniku nebo budoucího pozorování jevů a procesů, která se zakládá na poznaných zákonech a dialekticko-materialistické analýze skutečnosti. Z této definice pak přirozeně vyplývá, že předvídání se týká dvou oblastí. Do jedné patří znalost budoucího, co ještě neexistuje, ale zákonitě musí vzniknout; a do druhé patří znalost již sice existujícího, ale ještě neznámého ve skutečnosti.

Vzniká otázka, zda je vůbec možné předvídat budoucnost a zda je to také nutné. Na obě otázky je kladná odpověď. Možnost předvídání je dána tím, že existují objektivní zákonitosti vývoje a zároveň s tím existuje poznatelnost

skutečnosti. Protože všechny jevy a procesy se vyvíjejí podle jim vlastních zákonitostí, umožňuje to sledovat průběh jejich vzniku a určit zároveň perspektivy tohoto vývoje v budoucnosti. Tím je dána možnost předvídání.

Nutnost předvídat spočívá v cílevědomé činnosti člověka. Cílevědomost konání předpokládá předvídat i jeho výsledky. Zásadní význam v oblasti předvídání mají zákony vývoje a zejména znalost zdroje vývoje; spolu s tím poznávání podstaty a příčin. Znalost příčinných souvislostí je prakticky hlavním vodítkem pro předvídání budoucnosti. Předvídání chápeme tedy jako schopnost člověka předvídat, ale zároveň jako část procesu poznání.

K upřesnění dosud použitých termínů je nutné rozlišit předvídání od předpovědi (prognózy). Předvídání jsme definovali. Předpověď je naproti tomu výsledek zkoumání, kterým se dělo předvídání. Nemůžeme proto dost dobře hovořit o umění předpovědi, ale jen o umění (schopnosti) předvídání. Předpověď je formulací obsahu předvídané skutečnosti. Předvídání je vždy charakterizováno určitou pravděpodobností. Ta vychází z řady faktorů, které ovlivňují proces předvídání. Mezi nejvýznamnější v tomto směru patří neúplnost a nepřesnost podkladů, což může být zdůrazněno i tím, že poznávaný objekt (činnost, proces), který nám má sloužit jako výchozí bod pro předvídání, je klamný. Pravděpodobnost předvídaných skutečností je také dána subjektivním činitelem. Tím je předvídající osoba. Má určitý stupeň zkušeností, určitý stupeň odbornosti, specifické psychologické rysy, určitou úroveň všeobecné připravenosti k poznání. To všechno způsobuje odchylování se od jistoty předvídání a inklinuje k té či oné pravděpodobnosti.

Kvalita předvídání je dána nejen stupněm jeho pravděpodobnosti, ale také včasností. Tento faktor je přímo závislý na dvou momentech. První je dlouhodobost předvídání a druhý je rozsah opatření vynucených předvídanou skutečností. To znamená, že od okamžiku formulace předpovědi do okamžiku jejího uskutečnění musí uplynout taková doba, která by umožnila reakci na předvídání. Pokud tento časový rozdíl realizaci opatření neumožní, je předpověď, byť sebepravděpodobnější, bezcenná. S tím souvisí i problematika dlouhodobého předvídání.

Toto sice potřebnou reakci umožňuje, protože předvídá děje v daleké budoucnosti, ale zároveň je nesrovnatelně těžší a většinou méně pravděpodobné. Obvykle se uvádí jako další kvalita předpovědi i její hodnověrnost. Tato kategorie je podřízena pravděpodobnosti ač není s ní totožná, a proto ji nemusíme blíže v dalším vysvětlovat. Věřit nebo nevěřit nepatří do vědeckého aparátu. Co však tvoří důležitou součást kvality předpovědi, je její přesnost. Zejména tam, kde půjde o využití v oblasti působení exaktních věd (např. palby), je přesnost jedním z rozhodujících momentů. Všechny dosud uvedené veličiny jako pravděpodobnost, přesnost, včasnost, ale i třeba další jako úplnost, jsou závislé na objektivních a subjektivních faktorech. O subjektivním faktoru byla již zmínka. Je to osoba předvídajícího. Nejen však jeho. Předvídání se děje i v širších kolektivech (např. ve štábech, odděleních, vědeckých týmech atd.). I pro ně platí složky uvedené pro jednotlivce a mimo to k nim přistupuje i taková skutečnost, jako jsou vztahy spolupráce a pomoci, kolektivní zkušenost, kritičnost atd. Samozřejmě, že nejen tyto pozitivní momenty, ale i nega-

tivní momenty mají zde své místo. To je třeba pocít kolektivní neadresné odpovědnosti za práci, víra v pravdivost plynoucí z mínění většiny, roztržitost v práci atd. Objektivním faktorem prvořadě důležitosti je pak výchozí informace o situaci (procesu, jevu), který má být zkoumán z hlediska jeho budoucího vývoje.

Správnost předvídání zaručuje od samého začátku dodržení zásady konkrétně historického přístupu k rozboru situace (jevu). Tato zásada má mnohá úskalí, která pramení objektivně z podstaty věci. Snaha postupovat konkrétně je jedna věc a dodržet zásadu v praxi je druhá věc. Uvedl jsem, že předvídající má mít všeobecné schopnosti k poznání, odborné znalosti a zkušenosti. Právě tyto zkušenosti jsou často příčinou nekonkrétních přístupů. Snaha po využití starých případů předvídání v nové situaci, tendence k použití analogií, snaha po intuitivním řešení to je, která odvádí do sfér nekonkrétna.

Na druhé straně však bez zkušeností není možné předvídání konat. Vždy je třeba kritického rozumu k tomu, aby byla správná proporce. V souvislosti s předvídáním byla zmínka o intuitivním řešení — intuici. Je otázka, zda-li je vůbec použitelná k předvídání, zda-li nepatří intuice do oblasti „nadpřirozena“, někam po bok „vnuknutí“, „věštění“ či „vidění“. Historická literatura velmi často uvádí příklady intuitivního řešení, a to snad očekávání přesným výsledkem. Jak se tedy na vše dívat? Předně je třeba vysvětlit pojem. Víme, že existují jen dva zdroje lidského poznání: smyslové a rozumové. Intuice na první pohled nepatří ani k jednomu z nich. Existuje tedy vůbec? Existuje a dá se přesvědčivě vysvětlit. Je to myšlenkové spojení výchozích dat a výsledku. Je to pochopení údajů smyslového vnímání okamžitým zobecněním. Je to schopnost zachycení pravdy jejím přímým nazíráním bez zdůvodnění pomocí důkazů. Ale je to možné? Je.

Příčina je v rychlém využití minulé zkušenosti k vystižení podstaty. Předpokládá to rozsáhlé životní zkušenosti. Intuice je syntéza, která se sice tvoří najednou, ale je výsledkem celého dlouhodobého shromažďování zkušeností, je výsledkem přemýšlení. Taková syntéza proto v sobě zahrnuje jak smyslové, tak rozumové poznání a nemá s mystikou nic společného. Jedna věc je však připustit pravdivost intuice a její oprávněnost v předvídání a druhá je na ní zakládat podstatu předvídání. Touto cestou, cestou „příprav“ k intuitivnímu způsobu předvídání nelze jít.

### **Předvídání činnosti nepřítele**

Naše řády v několika člancích ukládají jak velitelům, tak štábům a zpravodajským orgánům povinnost odhalit zámysl nepřítele. Kladou požadavek dovedného a včasného odhalení zámyslu. Splnění tohoto úkolu je možné jen dvěma způsoby. První je v zajištění zámyslu pomocí průzkumu. Druhý způsob je odhalení zámyslu pomocí předvídání, a to cestou stanovení té možnosti nepřítele, kterou zamýšlí ve skutečnosti realizovat. Cesta předvídání je dána získáním podkladů pro stanovení reálných možností nepřítele, vyloučení nepravděpodobných možností (byť reálných) a stanovení jedné reálné možnosti, kterou nepřítel skutečně využije.

K vysvětlení této problematiky je třeba nejprve objasnit pojmy. Co je to možnost? Možnost je to, co neexistuje v dané kvalitativní určitosti, co však může vzniknout a existovat, stát se skutečností za určitých podmínek. Reálná možnost odpovídá objektivním zákonům, které v daných podmínkách působí. Je to podstatná tendence vývoje. Naproti tomu formální možnost by se mohla realizovat jen za neexistence všech ostatních možností. Je to tedy nepodstatná tendence vývoje.

Abychom mohli stanovit reálné možnosti, musíme vycházet ze znalostí určitých zkušeností. To proto, že každá možnost je budoucností v přítomném. Přítomná skutečnost je v našem případě dána místem a silou nepřítele, takticko-operačními a takticko-technickými normami používanými u nepřítele, terénem, povětrnostní situací a konečně vlastní situací.

Je zřejmé, že některé údaje můžeme získat naprosto přesně, některé přibližně a některé nikdy nemůžeme postihnout. Mezi ty, které nelze nikdy znát, patří znalost naší situace nepřítelem. Je totiž nutné vědět, že možnosti nepřítele jsou dány podstatnými ukazateli, mezi něž patří i naše možnosti a situace. V jakém stupni jsou nepříteli známy, nelze stanovit. Proto celý proces odhalování možností nepřítele bude mít vždy pravděpodobnostní charakter a jistota v nich se nedá nikdy určit.

Dalším důležitým faktorem je skutečnost, že předvídaní zámyslu nelze ukládat jedné osobě, která by pracovala zcela samostatně. To vyplývá z toho, že odhalení zámyslu vychází nejprve ze stanovení reálných možností nepřítele. Tyto možnosti nemůže stanovit sám ani zpravodajec (nezná možnosti a situaci vlastní), ani operátor (nezná možnosti a situaci nepřítele) a ani velitel. Na odhalení zámyslu se podílí celý štáb (tak jak ostatně ukládá i znění našich řádů) a pokud se požaduje, třeba adresně, tato povinnost od velitele, náčelníka štábu či zpravodajce, je to myšleno jen za předpokladu, že výchozí podklady budou funkcionářům dodány od jejich podřízených, nebo spolupracovníků. Kolektivnost v předvídaní je proto v tomto smyslu naprosto nezbytná. Pokud by došlo k opaku, snaže hodnotit všechno jednou osobou na základě jejího individuálního rozboru a pohledu na situaci, je to cesta vedoucí k tomu nejhrubšímu subjektivismu. Jiná věc je právo velitele v konečné fázi posuzování rozhodnout se pro tuto či onu variantu.

Otázka stanovení zámyslu není jednoduchou záležitostí. Jen v některých případech jsou reálné předpoklady, kdy je možné očekávat jeho odhalení. Ve většině případů nelze odhalení zámyslu požadovat. Tehdy se uchylujeme k odhalení tak zvané podstaty zámyslu. Je třeba vědět, že slovo zámysl má skutečně doslovný výklad — je to taková činnost, kterou nepřítel zamýšlí uskutečnit. Ne tedy něco, co jen může, ale zamýšlí udělat. Rozdíl mezi možností a zámyslem je v tom, že každý zámysl je nejprve možnost, ale ne každá možnost je zámysl. V této souvislosti je vhodné pozastavit se u případů, které nelze předvídat, kdy tedy nejde stanovit zámysl. Tyto případy jsou velmi četné. Nelze např. stanovit zámysl použití zbraní hromadného ničení. Ani v tom případě, kdyby se jednalo o jednu jedinou zbraň tohoto typu. Zámysl je totiž zamýšlená činnost prostředků (sil) v čase a prostoru konaná určitým způsobem. Pokud se podaří kvalifikovat všechny tyto ukazatele předem, je možné hovořit

o odhalení zámyslu. Pokud v nich některé chybí, snažíme se o to, aby to byly ty méně důležité, je to jen podstata zámyslu a pokud je nutné některé veličiny vykládat variantně, jsou to jen reálné možnosti.

Abychom předvídali zámysl, musíme k tomu mít určité subjektivní i objektivní podmínky. Je to vždy více umění než věda. Je to vždy empirie, než teoretické myšlení. Jak praxe ukazuje, nelze pouze na předvídání zámyslu založit jakoukoli naši činnost. Praxe naopak potvrzuje, že většinou jde o předvídání reálných možností nepřítele a na jejich základě přijímání vlastních protipatření. Boj, operace a válka by měly v případě stereotypního správného předvídání zámyslu nepřítele naprosto jiný průběh než válečné zkušenosti doposud ukázaly. Praxe je zde zase tím nejsprávnějším kritériem.

To všechno, co jsem o obtížnosti předvídání zámyslu uvedl, nemůže však znamenat, že se nemáme snažit učinit všechno pro to, abychom správně předvídali. Stupeň správnosti, byť jen předvídáních možností, vždycky vylepšuje naši činnost a přibližuje ji k úspěchu. Dosáhneme-li při předvídání možností toho, že odhalíme právě onu, kterou skutečně zamýšlí nepřítel použít, tím lépe. Souhrnně řečeno, jistota v odhalení zámyslu není v případě jeho předvídání, ale jen v případě jeho zjištění průzkumem.

Když jsem se zmínil o kvalifikaci možností jako kategorie, uvedl jsem, že reálná možnost odpovídá objektivním zákonům, které v daných podmínkách působí. Klíčem k odhalení působnosti těchto (a ne jiných) zákonů je řada faktů, které budeme mít o nepříteli k dispozici. Mezi tato fakta patří především poznání toho, co nepřítel již udělal, dále toho, co nezbytně musí nebo velmi pravděpodobně může udělat a konečně zkušenost, kterou jsme s nepřítelem získali v minulosti za analogické situace. Možnosti tedy stanovíme na základě znalosti minulosti, současnosti a formálních možností.

Ke zcela nezbytným podmínkám pro stanovení možností patří znalost síly a umístění nepřítele. Neznáme-li tyto dvě veličiny, nelze nic podnikat. Tyto jsou podstatou problematiky; představují současnost. Minulost představuje znalost takticko-operacních a takticko-technických údajů. Rovněž tak představuje minulost i naši zkušenost. Pokud se týče formálních možností, jsou to např. všechny uvedené normativy (takticko-technická a takticko-operacní data). Ty totiž mohou být reálné jen za neexistence určitých okolností, jiných možností. Např. nepřátelská brigáda může skutečně útočit na 15 km, dělostřelectvo divize má skutečně (určitou) palebnou možnost ničit (určité) cíle. Honest John může skutečně působit do celé hloubky naší prvosledové divize atd. Může, ale jen tedy, když k tomu budou ony určité podmínky. Jestliže nebude fungovat průzkum, nebude dostatek střeliva, budou velké ztráty atd., pak tyto možnosti nemohou nastat. Proto hovoříme o formálních možnostech, protože nikdy nemůžeme předem zaručit ony vzpomínané podmínky. Potíž je v tom, že odhalení těchto podmínek je věc velmi svízelná a má naprosto pravděpodobnostní a zejména neúplný charakter.

Předvídání možností je však ve svém celku vždy snadnější, než pokus o předvídání zámyslu. Je k tomu totiž potřeba méně znalostí a méně času. Přitom však toto předvídání se blíží daleko více pravdě, než by tomu bylo v případě předvídání zámyslu. To souvisí s tím, že předvídání složitých sku-

tečností je obtížnější a méně pravděpodobné. Rovněž tak zde hraje velkou úlohu otázka času, předvídaní vzdálenějších okolností a časově bližších okolností.

Obecně můžeme vytyčit zásadu, že základem předvídaní je shromažďování co největšího počtu úplných, pravdivých, přesných a přitom podstatných údajů ze současnosti a minulosti a na základě jejich zhodnocení pak přistoupit k vyloučení všech formálních možností. Když se tak stane, určit reálné možnosti a tu nejpravděpodobnější z nich pak učinit základem naší činnosti. Pokud existují vhodné podmínky, pokusit se v dalším buď o předvídaní podstaty zámyslu, nebo dokonce o předvídaní zámyslu jako takového.

### **Funkce předvídaní v rozhodovacím procesu**

Vycházíme-li z definice předvídaní, pak víme, že její nejpodstatnější stránku tvoří budoucnost. Včasnost a věrnost jsou požadavky typické i pro jinou činnost. Upřeme-li tedy pozornost k otázce budoucnosti, pak v rozhodování velitele jakéhokoli stupně je právě ona řešena (předvídána) co do četnosti, vzhledem k jiným řešeným otázkám, vždy na prvním místě. Rozhodování obsahuje převahu okolností předjímaných v budoucnu. Dá se dokonce říci, ovšem velmi zobecněně, že vlastně všechno, k čemu se rozhoduje velitel, je založeno na předpovědi (protože na předpokladech), že všechno se v budoucnu potvrdí nebo nepotvrdí a že tedy každý, kdo se rozhodne musí předvídat. Takovéto předvídaní je různého časového dosahu a různé pravděpodobnosti. V některých případech můžeme hovořit o jistotě. To vždy tehdy, když známe naprosto přesné příčiny, které proto musí v budoucnu přivodit naprosto přesné následky.

Jistota těchto předpovědí (předvídaní) je zcela zřejmě dána předně dokonalou informovaností o nepříteli, platností této informace v době, kdy realizujeme svá opatření a dostatkem vlastních prostředků. (Je-li prostředků nedostatek, můžeme rovněž předvídat s jistotou, ale v opačném smyslu.) V prvé řadě zde tedy stojí požadavek krátkodobosti, dokonalé informovanosti a vlastních možností. Všechny tyto okolnosti jen ilustrují nutnost předvídat při jakékoli cílevědomé činnosti člověka. Obvykle se však takováto činnost ani za předvídaní nepokládá, protože časový rozdíl od příčiny k účinku je tak krátký a dokonalost informace tak vynikající, že problém předvídaní se bere jako zcela běžná znalost věci.

Celá záležitost se však začíná komplikovat tehdy, že oba výše zmíněné předpoklady nemohou být z různých příčin zaručeny. Tyto různé příčiny nejsou jen a dokonce především jen zaviněny subjektivními chybami předvídačích. Požadavek dlouhodobějšího předvídaní, neúplnost informací, nedostatky vlastních prostředků a časová tíseň jsou veličinami objektivními, a proto je nelze při předvídaní vyloučit. Ale i za této situace je nutné předvídat. Již třeba taková činnost pluku v jakémkoli druhu boje se přece nepočítá na hodiny a dokonce se ani nedá ve lhůtách hodinového řádu dost dobře připravit. Co potom problematiku boje svazku nebo operací svazů.

Ve všech těchto případech se vychází při rozhodování z toho, že předvídané okolnosti se kategorizují co do stupně pravděpodobnosti. Výrazem této pravděpodobnosti je potom formulace úkolů (a nejprve samozřejmě zámyslu). Čím

se předpokládá vyšší pravděpodobnost předvídání, tím jsou úkoly jednoznačnější, určitější a je možné je vydat předem na delší dobu. S úbytkem pravděpodobnosti předvídání se výše zmíněné úkoly formulují mnohohodnotněji nebo dodatečně. K tomu je nejprve potřeba umět stanovit stupeň pravděpodobnosti vlastní předpovědi. Je zřejmé, že takovéto stanovení se neobejde bez rizika. Nemůže se bez něho obejít, protože ať se v tomto případě učiní cokoli, nikdy není jistota. Tak např. první riziko je právě v tom, že některou předpověď pokládáme za více a jinou za méně pravděpodobnou. Dále je riziko v tom, jak budeme reagovat na takto označenou předpověď. Dále je riziko v tom, že dodatečné úkolování, byť věcně správné, nebude z časových důvodů již realizovatelné. Riziko je také samozřejmě v opačném případě, a to tehdy, kdy časová proporce bude správná, ale úkol nereálný. Výrazem všech těchto úvah velitele je bojová sestava.

Je však možná i zcela opačná cesta. Na základě bojové sestavy vyplynou úkoly. Vždy se tedy postupuje jen podle jedné možnosti ze dvou. Řeší se otázka: jakou bojovou sestavu pro splnění úkolů nebo jaké úkoly dané bojové sestavě. Tyto výchozí předpoklady však nejsou dílem předvídání a nebudeme se jimi proto šífeji zabývat. Nám stačí, když víme, že předpověď směřuje jak k tvorbě bojové sestavy, tak ke stanovení úkolů. Proto se týká veškeré činnosti velitele při jakémkoli rozhodování. Uvedl jsem již, že základem předvídání jsou znalosti příčinných souvislostí. Základem těchto příčinných souvislostí je ve většině případů poměr sil; vždy tehdy, kdy předvídáme budoucí skutečnosti ve vztahu vlastních sil k nepříteli. Předvídáme i v jiných oblastech, kde faktor nepřítel nehraje roli; to je např. otázka vlivu terénu, povětrnostní situace, vztahu k civilnímu obyvatelstvu nebo k vlastnímu zápolí.

Poměr sil je kategorie, kterou nemůže představovat jen kvantitativní výčet určitých veličin obou stran porovnaných vzájemným podílem. Neznámá to, že při stanovení tohoto poměru takto nepostupujeme, ale znamená to, že tak postupujeme jen zpočátku a spolu s uvažováním hlubších souvislostí. Tyto souvislosti jsou velmi často nezměřitelné, nevyčíslitelné, a proto působí buď neočekávaně, nebo jinak než předpokládáme. V chybách stanovení poměru sil je proto hlavní příčina chyb předvídání. Střetnutí, ať prochází na kterékoli úrovni, představuje vzájemné působení složky vlastní a složky nepřátelské. Střetnutí je v podstatě proto vzájemné ovlivňování jedné strany druhou, kde si stavíme za cíl vnutit druhé straně naši vůli. K tomu je třeba uskutečnit řadu opatření, založených na předpokladech činnosti druhé strany. Předpoklady pak vycházejí z ocenění možností nepřítelů a možností vlastních. Nepoznáme-li co můžeme, nepoznáme ani co musíme. Co můžeme a co musíme, vyplývá z poměru sil. Účinky, které vyvolá poměr sil, můžeme buď konstatovat jako prošlý fakt, pak zřejmě již zcela pravdivě, protože registrujeme prošlou praxi. Takto však nemůžeme vnucovat, tedy cílevědomě jednat, naši vůli nepříteli. Musíme proto tyto účinky vyvolané poměrem sil předvídat. Nebo ovšem opačně, vytvářet takový poměr sil, aby vyvolal námi chtěné účinky. Ať tedy posuzujeme tuto otázku z kterékoli strany, vždy je poměr sil rozhodující složkou.

Nikdy nejde jen o podíl kvantitativních ukazatelů. I v případě, když si můžeme dovolit prosté podělování sil a prostředků obou stran, musíme nejprve

zjistit, že kvantitativní ukazatelé mají stejnou kvalitu. Pak teprve, a to je výjimka, můžeme říci, že např. naše rota je ekvivalentní nepřátelské rotě, že náš tank je ekvivalentní nepřátelskému tanku. Kvalita těchto kalkulačních jednotek bude tedy prvořadým cílem našeho poznání, tedy průzkumu. Musíme se snažit zajistit splnění těchto úkolů v prvním pořadí veškeré naší činnosti. Přitom je zřejmé, že sebelepší průzkum nemůže zjistit všechny potřebné kvalitativní ukazatele a sebevětší zkušenost předvídajících nepostihne vždy každý konkrétní případ předvídání.

Kvalitu však netvoří jen technická úroveň, netvoří ji zřejmě ani především. Působí zde těžko postižitelné faktory typu: zkušenost vojsk, vycvičenost vojsk, morálka vojsk, zdravotní stav vojsk, schopnost velení vojskům, zásobování vojsk. Toto a mnohé jiné můžeme těžko zjišťovat a proto se musíme spoléhat na odhad. Ten se vždycky bude blížit k přecenění nebo podcenění protivníka nebo i vlastních. Válečná praxe dává řadu příkladů, kdy válčící strana neznala ani své možnosti, natož pak možnosti protivníka. To se nevztahuje samozřejmě jen na přeceňování, ale stejnou mírou i podceňování. Učiníme-li však znalost poměru sil základem předvídání, budeme-li se snažit získat co nejvíce podkladů pro konstatování reálných stavů o situaci jedné i druhé strany, máme naději dosáhnout nejen vysoké pravděpodobnosti předpovědi, ale i předpokladu pro vnučení naší vůle protivníkovi. Přitom, jak jsem několikrát zdůvodnil, nemůžeme předvídat všechno.

**(Dokočení v příštím čísle)**